

LUCHTCOMPONENT

Ed 001 - REV 001 VAN 30/09/2016

COMOPSAIR

BLZ 1

PARAATSTELLING VAN DE LUCHTCOMPONENT

GEDETAILLEERDE INSTRUCTIE

**VOORWAARDEN VOOR HET BEKOMEN VAN BURGERLIJKE VERGUNNINGEN EN
BEVOEGDVERKLARINGEN VAN VLIEGTUIG- / HELIKOPTERBESTUURDER VOOR DE
PILOTEN VAN DEFENSIE**

Deze richtlijn is goedgekeurd door :

Frédéric GIVRON

Kol VI SBH

Comd CC Air

		Tf
Redactionele overheid	CC Air Dept Vmg VP	9-6321-25155
Goedkeurend organisme	CC Air Comd	9-6321-25150
Uitgevend organisme	COMOPSAIR - A4.04	9-6321-16696

NIET GECLASSIFICEERD

Staat edities / Revisies			
Editie	Revisie	Datum	Reden / Opmerking
001	000	30 Sep 15	Basisdocument
001	001	30 Sep 16	Basisdocument
Periodieke herziening in maanden: 12			
Totaal aantal bladzijden : 38 / Totaal aantal bijlagen : 16			

Familiarisatie systeem / Doelgroep van de richtlijn ¹					
Distri ²	Niv ³	Org	Eenheden	Functie	Kennis ⁴
All		DG	All	Alle gebrevetteerde piloten	NEED
All		ACOS	All	Alle gebrevetteerde piloten	NEED
All		I-Org	All	Alle gebrevetteerde piloten	NEED
All		Air Comp	COMOPSAIR	Alle gebrevetteerde piloten	NEED
			CC Air	Alle gebrevetteerde piloten	NEED
			ASD	Alle gebrevetteerde piloten	NEED
			1W	Alle gebrevetteerde piloten	NEED
			2W Tac	Alle gebrevetteerde piloten	NEED
			10W Tac	Alle gebrevetteerde piloten	NEED
			1W / B Koks	Alle gebrevetteerde piloten	NEED
			15 W Lu Tpt	Alle gebrevetteerde piloten	NEED
All		Defensie	All	Alle gebrevetteerde piloten	NEED
Synthese : Het vastleggen van de voorwaarden voor het uitreiken van burgerlijke vergunningen en bevoegdverklaringen van vliegtuig-/helikopterbestuurder aan houders van Belgische militaire brevetten van piloot					
Lijst trefwoorden : Gelijkstellingen ; vergunningen ; Part-FCL ; LAPL ; PPL ; CPL ; ATPL ; IR ; FI ; TRI					
Deze richtlijn is van toepassing in Vredestijd / Oorlogstijd / Crisistijd / Oefening					
Datum effectieve toepassing : Publicatie op E-Dir					

¹ Zie ACOT-GID-DOCDIR-ALDQ-200 en ACOT-GID-DOCDIR-ALDQ-702

² De hoeveelheid voor de verdeling versie papier invullen

³ 1 = Offr of gelijkgestelde / 2 = OOffr of gelijkgestelde / 3 = Vrijwilliger of gelijkgestelde

⁴ Need, Nice of Info Typen

INHOUDSTAFEL

1.	ALGEMEENHEDEN.....	5
	a. Doel van deze richtlijn.....	5
	b. Boomstructuur	5
	c. Refertes.....	5
	d. Raadgever(s) voor het opstellen van de richtlijn	5
2.	DEFINITIES EN AFKORTINGEN.....	6
3.	ALGEMEENHEDEN.....	7
4.	BEWIJS VAN BEVOEGDHEID ALS RECREATIEF PILOOT (LAPL)	10
	a. LAPL(A)	10
	b. LAPL(H).....	10
5.	BEWIJS VAN BEVOEGDHEID ALS PRIVÉPILOOT (PPL)	11
	a. PPL(A).....	11
	b. PPL(H)	11
6.	BEWIJS VAN BEVOEGDHEID ALS BEROEPSPILOOT (CPL)	12
	a. CPL(A)	12
	b. CPL(H).....	12
7.	HOOFDSTUK VI: BEWIJS VAN BEVOEGDHEID ALS VERKEERSPILOOT	13
	a. ATPL(A).....	13
	b. ATPL(H).....	13
8.	BEVOEGDVERKLARING VOOR INSTRUMENTENVLIEGEN (IR)	15
	a. IR(A)	15
	b. IR(H).....	15
9.	KLASSE- OF TYPEBEVOEGDVERKLARING	16
10.	BEVOEGDVERKLARING "FLIGHT INSTRUCTOR" - FI	17
	a. FI(A)	17
	b. FI(H)	17
11.	BEVOEGDVERKLARING "TYPE RATING INSTRUCTOR" - TRI	18
	a. TRI(A).....	18
	b. TRI(H).....	18
	<i>BIJLAGE A : ATTEST (VERGUNNINGEN EN BEVOEGDVERKLARINGEN VAN VLIEGTUIGBESTUURDER).....</i>	<i>19</i>
	<i>BIJLAGE B : ATTEST (VERGUNNINGEN EN BEVOEGDVERKLARINGEN VAN HELIKOPTERBESTUURDER.....</i>	<i>21</i>

<i>BIJLAGE C - AANHANGSEL 1 : A TPL(A)</i>	23
<i>BIJLAGE C - AANHANGSEL 2 : DELTA COURSE EASA A TPL(A)</i>	24
<i>BIJLAGE D - AANHANGSEL 1 : A TPL(H)</i>	26
<i>BIJLAGE D - AANHANGSEL 2 : DELTA COURSE EASA A TPL(H)</i>	27
<i>BIJLAGE E : BEPERKT CERTIFICAAT VAN RADIOTELEFONIST</i>	28
<i>BIJLAGE F : GEVLOGEN UREN ALS PIC (OF PICUS)</i>	29
<i>BIJLAGE G : NAVIGATIEVLUCHT ALS PIC (OF PICUS)</i>	30
<i>BIJLAGE H : Vliegervaring - A TPL(A)</i>	31
<i>BIJLAGE I : Vliegervaring - A TPL(H)</i>	32
<i>BIJLAGE J : LINKS NAAR DE REFERENTIEDOCUMENTEN</i>	33
<i>BIJLAGE K : AANVRAAGPROCEDURE</i>	34
<i>BIJLAGE L : INSTRUMENT RATING "HELIKOPTER"</i>	35
<i>BIJLAGE M- AANHANGSEL 1: AANVRAAGPROCEDURE VOOR HET BREVET VAN MILITAIR INSTRUCTEUR</i>	36
<i>BIJLAGE M - AANHANGSEL 2: AANVRAAG VOOR BREVET VAN MILITAIR INSTRUCTEUR</i>	37
<i>BIJLAGE N : AANVRAAG VOOR EEN LICENTIE AAN DGLV</i>	38

1. ALGEMEENHEDEN

a. Doel van deze richtlijn

Dit document beoogt het vastleggen van de voorwaarden voor het uitreiken van burgerlijke vergunningen en bevoegdverklaringen van vliegtuig-/helikopterbestuurder aan houders van Belgische militaire brevetten van piloten.

b. Boomstructuur

(1) Onmiddellijk hoger gelegen richtlijn(en)

Nihil

(2) Onmiddellijk lager gelegen richtlijn(en) of aanvullende richtlijn(en)

Nihil

c. Refertes

(1) Reglement (EU) nr. 1178/2011 van de commissie van 03 november 2011.

(2) Koninklijk besluit tot vaststelling van de voorwaarden voor het bekomen van burgerlijke vergunningen en bevoegdverklaringen van vliegtuigbestuurder voor de piloten van de Belgische krijgsmacht (11 juli 2003). Dit KB is niet meer van toepassing.

(3) Koninklijk besluit tot vaststelling van de voorwaarden voor het bekomen van burgerlijke vergunningen en bevoegdverklaringen van bestuurder van helikopters voor de helikopterpiloten van de Belgische Krijgsmacht (24 april 2007). Dit KB is niet meer van toepassing.

d. Raadgever(s) voor het opstellen van de richtlijn

Deze richtlijn werd opgesteld in samenwerking met raadgevers van volgende diensten:

⇒ CC Air Dept Vmg VP

⇒ HRB-VR/Air

⇒ FOD Mobiliteit en Vervoer - Luchtvaart

☞ Bij de volgende herziening van deze richtlijn dienen bovenstaande raadgevers geconsulteerd te worden

2. DEFINITIES EN AFKORTINGEN

Reg (UE)	Reglement (EU) nr. 1178/2011 van de commissie van 03 november 2011, referentie van dit document (zie Bijlage J)
AMC and GM to Part-FCL	Acceptable Means of Compliance and Guidance Material to Part-FCL (zie Bijlage J)
Praktisch examen	verwijst naar een praktische vaardigheidstest (skill-test), uitgevoerd met als doel een vergunning of een bevoegdverklaring af te leveren. Reg (EU), Bijlage 1, FCL.010
Vereisten inzake lichaams- en geesteschiktheid	medisch certificaat van klasse 1 of 2 (Reg (EU), bijlage 4). De piloten in werkelijke dienst kunnen dit certificaat tijdens het jaarlijks bezoek aan de CMA verkrijgen
LAPL	Bewijs van bevoegdheid als recreatief piloot. Reg (EU), Bijlage 1, subdeel B
PPL	Bewijs van bevoegdheid als privépiloot. Reg (EU), Bijlage 1, subdeel C
CPL	Bewijs van bevoegdheid als beroepspiloot. Reg (EU), Bijlage 1, subdeel D
ATPL	Bewijs van bevoegdheid als verkeerspiloot. Reg (EU), Bijlage 1, subdeel F
PIC	Pilot-in-Command, verwijst naar de bestuurder aangewezen als gezagvoerder en belast met het veilige verloop van de vlucht. Reg (EU), Bijlage 1, FCL.010
Trainingsfasen van de militaire piloot:	
a. Fase I	academische trainingsfase niveau ATPL(A)
b. Fase II	BFT (Basic Flying Training)
c. Fase III	AFT (Advanced Flying Training)
d. Fase IV	IOT (Initial Operational Training)
Houder van het brevet van militair piloot	brevet toegekend aan de piloot die geslaagd is voor de eerste drie fasen van de training voor militair piloot
Houder van het hoger brevet van piloot	brevet toegekend aan de piloot die geslaagd is voor de vier fasen van de training voor militair piloot
Klasse van vliegtuigen	verwijst naar de indeling van eenpiloot-gecertificeerde vleugelvliegtuigen waarvoor geen type bevoegdverklaring (bijv. SEP, MEP) nodig is. Reg (EU), bijlage 1, FCL.010

Type luchtvaartuig	verwijst naar een indeling van luchtvaartuigen waarvoor eenzelfde type bevoegdverklaring nodig is zoals bepaald in de gegevens voor operationele geschiktheid vastgelegd in overeenstemming met deel 21, en met inbegrip van alle luchtvaartuigen met hetzelfde basisontwerp, daarbij inbegrepen alle wijzigingen daarvan, behalve wijzigingen die een verandering in het vlieggedrag of in de vliegkenmerken tot gevolg hebben. Reg (EU), bijlage 1, FCL.010;
--------------------	--

De erkende klassen en typen luchtvaartuigen worden weergegeven in de volgende documenten (zie Bijlage J)

- EASA Type Rating & License Endorsement List Flight Crew - All Aircraft excluding Helicopters, hierna EASA Type Rating List Aircraft genoemd.
- EASA Type Rating & License Endorsement List Flight Crew - Helicopters, hierna EASA Type Rating List Helicopter genoemd.
- De militaire luchtvaartuigen (bijv. F-16, NH-90,...) die niet in bovengenoemde documenten geciteerd worden, kunnen ingeschreven worden onder "Annex to Part-FCL Licence for national ratings".

3. ALGEMEENHEDEN

- a. Worden beschouwd als houder van Belgische militaire brevetten van piloot elke persoon die: enerzijds minstens voor de eerste drie fasen van de militaire opleiding tot piloot geslaagd is en die anderzijds:
  - (1) Deel uitmaakt van het gebrevetteerd varend personeel van Defensie in werkelijke dienst (voor de toepassing van dit document wordt het gebrevetteerd varend reservepersoneel als in werkelijke dienst beschouwd).
  - (2) Sinds minder dan drie jaren de werkelijke dienst als lid van het gebrevetteerd varend personeel van Defensie verlaten heeft.
- b. De bepalingen van het reglement (EU) nr. 1178/2011 van de commissie van 03 november 2011 (hierna Reg (EU) genoemd), waarvan niet wordt afgeweken door dit document, blijven van toepassing op de houders van een Belgisch militair brevet van vliegtuigbestuurder die een burgerlijke vergunning of bevoegdverklaring willen krijgen, wedergeldigmaken of hernieuwen.
- c. Ter ondersteuning van elke aanvraag om een vergunning moet de aanvrager een attest overleggen met vermelding van de voorwaarden van dit document waaraan hij beantwoordt voor het bekomen van een Part-FCL vergunning van piloot en de bijhorende bevoegdverklaringen. Het model van het attest wordt bepaald in Bijlage A voor vliegtuigen en Bijlage B voor helikopters.
- d. Er wordt geen vergunning uitgereikt met toepassing van dit document tenzij de aanvrager terzelfdertijd een klasse- of typebevoegdverklaring verkrijgt. (Zie Reg (EU), bijlage 1, FCL.700).

- e. De piloten van Defensie die op een type vliegen dat niet in de "EASA Type Rating & License Endorsement List" voorkomt (bijv. F-16, NH-90,...) kunnen een "blanco" vergunning verkrijgen. Het type luchtvaartuig wordt op de "Annex to Part-FCL Licence for national ratings" ingeschreven. Voor deze specifieke vergunningen is geen skill-test vereist. Het attest bedoeld in punt 3.c vermeldt de "militaire" types die op de nationale bijlage geplaatst moeten worden. Deze types worden ingeschreven onder het punt k van de Bijlage A voor vliegtuigen en het punt i van de Bijlage B voor helikopters.
- f. Voor het verkrijgen van een vergunning en/of een bevoegdverklaring voeren de piloten van Defensie een vaardigheidstest (skill-test) uit met een vliegexaminator. Deze vliegexaminator mag burger of militair zijn, Belg of niet-Belg, voor zover zijn certificaat van examinator conform de normen van het Reg (EU) afgeleverd werd.
- g. Op grond van dit richtlijn wordt er geen enkele vergunning uitgereikt aan een aanvrager die geschrapt werd uit het gebrevetteerd varend personeel van Defensie om een van de redenen die in artikel 23 of in artikel 25 van het koninklijk besluit van 13 mei 2004 betreffende het varend personeel van de krijgsmacht (S4) bepaald worden.
- h. Een piloot die geslaagd is voor alle materies van het complementaire luchttransportexamen van de Belgische krijgsmacht voldoet aan de voorwaarden op het vlak van theoretische kennis om de volgende vergunningen en bevoegdverklaringen aan te vragen: LAPL(A), PPL(A), CPL(A), ATPL(A), IR(A). Een piloot die geslaagd is voor alle materies van het complementaire luchttransportexamen van de Belgische krijgsmacht en alle materies van de "Bridge Course" ATPL(H) voldoet aan de voorwaarden op het vlak van theoretische kennis om de volgende vergunningen aan te vragen: LAPL(H), PPL(H), CPL(H), ATPL(H). Details zijn terug te vinden in: Bijlage C en Bijlage D van dit richtlijn.
- i. De instructeursbevoegdverklaringen worden op de volgende wijze afgegeven:
- (1) Flight Instructor (FI) :
Elke piloot die geslaagd is voor een instructeursopleiding (IP) op een luchtvaartuig dat gebruikt wordt voor de instructie van leerling-piloten en piloot-leerlingen in de fases II, III en IV tot het hoger brevet van militair piloot is behaald, kan, onder bepaalde voorwaarden, de FI-bevoegdverklaring bekomen (zie Bijlage M);
  - (2) Type Rating Instructor (TRI) :
Elke piloot die geslaagd is voor een instructeursopleiding (IP) op een luchtvaartuig dat in een operationele eenheid gebruikt wordt voor de instructie van gebrevetteerde piloten kan, onder bepaalde voorwaarden, de TRI-bevoegdverklaring bekomen (zie bijlage M);
  - (3) De IP's die gekwalificeerd zijn op luchtvaartuigen die niet voorkomen op de "EASA Type Rating & License Endorsement List" moeten de skill-test voor het bekomen van hun FI- (Alpha Jet) of TRI-bevoegdverklaring (F-16, NH-90,...) niet uitvoeren, in toepassing van punt "e" hierboven.

- j. Worden beschouwd als vliegreuen uitgevoerd als PIC alle vliegreuen uitgevoerd:
- (1) Als PIC.
  - (2) In Solo.
  - (3) Als PICUS (PIC under supervision).
  - (4) Als SPIC (Student PIC).
- De uren uitgevoerd als PICUS of SPIC moeten niet worden afgetekend door een PIC/Captain, maar worden voor echt verklaard door het attest bedoeld in Bijlage A voor vliegtuigen en/of Bijlage B voor helikopters.
- k. Ter ondersteuning van elke aanvraag om een vergunning en/of bevoegdverklaring hoeven de piloten van Defensie hun vliegboeken niet voor te leggen. De vereiste vliegervaring voor het verkrijgen van een vergunning en/of bevoegdverklaring wordt gevalideerd en voor echt verklaard door het attest bedoeld in Bijlage A voor vliegtuigen en/of Bijlage B voor helikopters.
- l. De procedure voor de aanvraag van het attest bedoeld in Bijlage A voor vliegtuigen en/of in bijlage B voor helikopters is gedetailleerd in Bijlage K.
- m. De lijst van de documenten te leveren aan het DGLV voor het verkrijgen van de vergunning bevindt zich in Bijlage N.

4. BEWIJS VAN BEVOEGDHEID ALS RECREATIEF PILOOT (LAPL) ⁵

a. LAPL(A)

Om een LAPL(A) te verkrijgen moet de aanvrager:

- (1) Het attest bedoeld in Bijlage A voorleggen met de vermelding dat:
  - (a) Hij geslaagd is voor de fase III van de training van militair piloot;
  - (b) Hij een VFR navigatievlucht van minimum 150 km (80 NM) als PIC (of PICUS) heeft uitgevoerd, gedurende welke 1 landing met volledige stilstand moet worden uitgevoerd op een ander luchtvaartterrein dan het luchtvaartterrein van vertrek;
  - (c) Hij geslaagd is voor het examen over de materie luchtvaartreglementering en de procedures voor luchtverkeerscontrole (punt 2.p.i. van Bijlage A).
- (2) Houder zijn van het geldig beperkt certificaat van radiotelefonist (Bijlage E van deze richtlijn).
- (3) De vaardigheidstest zoals bedoeld in "AMC and GM to Part-FCL", subdeel B, AMC1 FCL.125, doorstaan. De vorming en de vaardigheidstest kunnen plaatsvinden aan boord van een vliegtuig dat in het kader van de dienst gebruikt wordt door de Belgische militaire piloten.
- (4) Voldoen aan de vereisten inzake lichaams- en geestesgeschiktheid.

b. LAPL(H)

Om een LAPL(H) te verkrijgen moet de aanvrager:

- (1) Het attest bedoeld in Bijlage B voorleggen met de vermelding dat:
  - (a) Hij geslaagd is voor de fase III "Rotary Wing" van de training van militair piloot.
  - (b) Hij een VFR navigatievlucht van minimum 150 km (80 NM) als PIC (of PICUS) heeft uitgevoerd, gedurende welke 1 landing met volledige stilstand moet worden uitgevoerd op een ander luchtvaartterrein dan het luchtvaartterrein van vertrek.
  - (c) Hij geslaagd is voor het examen over de materie luchtvaartreglementering en de procedures voor luchtverkeerscontrole (punt 2.n.i. van Bijlage B).
- (2) Houder zijn van het geldig beperkt certificaat van radiotelefonist (Bijlage E van deze richtlijn).
- (3) De vaardigheidstest zoals bedoeld in "AMC and GM to Part-FCL", subdeel B, AMC2 FCL.125, doorstaan. De vorming en de vaardigheidstest kunnen plaatsvinden aan boord van een helikopter die in het kader van de dienst gebruikt wordt door de Belgische militaire piloten.
- (4) Voldoen aan de vereisten inzake lichaams- en geestesgeschiktheid.

---

⁵ Reg (EU), Bijlage 1, subdeel B

5. BEWIJS VAN BEVOEGDHEID ALS PRIVÉPILOOT (PPL) ⁶

a. PPL(A)

Om een PPL(A) te verkrijgen moet de aanvrager:

- (1) Het attest bedoeld in Bijlage A van dit document voorleggen met de vermelding dat:
  - (a) Hij geslaagd is voor de fase III van de training van militair piloot.
  - (b) Hij een VFR navigatievlucht van minimum 270 km (150 NM) als PIC (of PICUS) heeft uitgevoerd, gedurende welke landingen met volledige stilstand moeten uitgevoerd worden op twee andere luchtvaartterreinen dan het luchtvaartterrein van vertrek.
  - (c) Hij geslaagd is voor het examen over de materie luchtvaartreglementering en de procedures voor luchtverkeerscontrole (punt 2.p.i. van Bijlage A).
- (2) Houder zijn van het geldig beperkt certificaat van radiotelefonist (Bijlage E van deze richtlijn).
- (3) De vaardigheidstest zoals bedoeld in "AMC and GM to Part-FCL", subdeel B, AMC1 FCL.235, doorstaan. De vorming en de vaardigheidstest kunnen plaatsvinden aan boord van een vliegtuig dat in het kader van de dienst gebruikt wordt door de Belgische militaire piloten.
- (4) Voldoen aan de vereisten inzake lichaams- en geestesgeschiktheid.

b. PPL(H)

Om een PPL(H) te verkrijgen moet de aanvrager:

- (1) Het attest bedoeld in Bijlage B voorleggen met de vermelding dat:
  - (a) Hij geslaagd is voor de fase III "Rotary Wing" van de training van militair piloot.
  - (b) Hij een VFR navigatievlucht van minimum 185 km (100 NM) als PIC (of PICUS) heeft uitgevoerd, gedurende welke landingen met volledige stilstand moeten uitgevoerd worden op twee andere luchtvaartterreinen dan het luchtvaartterrein van vertrek.
  - (c) Hij geslaagd is voor het examen over de materie luchtvaartreglementering en de procedures voor luchtverkeerscontrole (punt 2.n.i. van Bijlage B).
- (2) Houder zijn van het geldig beperkt certificaat van radiotelefonist (Bijlage E van deze richtlijn).
- (3) De vaardigheidstest zoals bedoeld in "AMC and GM to Part-FCL", subdeel B, AMC1 FCL.235, doorstaan. De vorming en de vaardigheidstest kunnen plaatsvinden aan boord van een helikopter die in het kader van de dienst gebruikt wordt door de Belgische militaire piloten.
- (4) Voldoen aan de vereisten inzake lichaams- en geestesgeschiktheid.

---

⁶ Reg (EU), Bijlage 1, subdeel C

6. BEWIJS VAN BEVOEGDHEID ALS BEROEPSPILOOT (CPL) ⁷

a. CPL(A)

Om een CPL(A) te verkrijgen moet de aanvrager:

- (1) Het attest bedoeld in Bijlage A voorleggen met de vermelding dat:
  - (a) Hij houder is van het hoger brevet van militair piloot.
  - (b) Hij een VFR navigatievlucht van minimum 540 km (300 NM) als PIC (of PICUS) heeft uitgevoerd, gedurende welke landingen met volledige stilstand moeten uitgevoerd worden op twee andere luchtvaartterreinen dan het luchtvaartterrein van vertrek.
  - (c) Hij in totaal 70 uur ervaring als PIC (of PICUS) op vliegtuigen heeft.
  - (d) Hij geslaagd is voor het examen over de materie luchtvaartreglementering en de procedures voor luchtverkeerscontrole en voor planning en opvolging van vluchten (punten 2.p.i. en 2.p.ii van Bijlage A).
- (2) Houder zijn van het geldig beperkt certificaat van radiotelefonist (Bijlage E van deze richtlijn).
- (3) De vaardigheidstest zoals bedoeld in het Reg (EU), bijlage 1, aanhangsel 4 doorstaan. De vorming en de vaardigheidstest kunnen plaatsvinden aan boord van een vliegtuig dat in het kader van de dienst gebruikt wordt door de Belgische militaire piloten.
- (4) Voldoen aan de vereisten inzake lichaams- en geestesgeschiktheid

b. CPL(H)

Om een CPL(H) te verkrijgen moet de aanvrager:

- (1) Het attest bedoeld in Bijlage B voorleggen met de vermelding dat:
  - (a) Hij houder is van het hoger brevet van militair piloot.
  - (b) Hij een VFR navigatievlucht van minimum 185 km (100 NM) als PIC (of PICUS) heeft uitgevoerd, gedurende welke landingen met volledige stilstand moeten uitgevoerd worden op twee andere luchtvaartterreinen dan het luchtvaartterrein van vertrek.
  - (c) Hij in totaal 50 uur ervaring als PIC (of PICUS) op helikopters heeft;
  - (d) Hij geslaagd is voor het examen over de materie luchtvaartreglementering en de procedures voor luchtverkeerscontrole en voor planning en opvolging van vluchten en prestaties van helikopters (punten 2.n.i., 2.n.ii. en 2.p.i., 2.p.ii van Bijlage B).
- (2) Houder zijn van het geldig beperkt certificaat van radiotelefonist (Bijlage E van deze richtlijn).
- (3) De vaardigheidstest zoals bedoeld in het Reg (EU), bijlage 1, aanhangsel 4 doorstaan. De vorming en de vaardigheidstest kunnen plaatsvinden aan boord van een helikopter die in het kader van de dienst gebruikt wordt door de Belgische militaire piloten.
- (4) Voldoen aan de vereisten inzake lichaams- en geestesgeschiktheid.

---

⁷ Reg (EU), Bijlage 1, subdeel D en aanhangsel 3, D en J

7. HOOFDSTUK VI: BEWIJS VAN BEVOEGDHEID ALS VERKEERSPILOOT ⁸

a. ATPL(A)

Om een ATPL(A) te verkrijgen moet de aanvrager:

- (1) Het attest bedoeld in Bijlage A voorleggen met de vermelding dat:
  - (a) Hij houder is van het hoger brevet van militair piloot.
  - (b) Hij houder is van de bevoegdverklaring "instrumentenvliegen" op vliegtuigen.
  - (c) Hij ten minste 1500 vlieguren heeft uitgevoerd als bestuurder of medebestuurder van militaire luchtvaartuigen.
  - (d) Hij houder is van een attest van slagen voor een opleidingscursus onderlinge samenwerking van de bemanning (MCC).
  - (e) Hij geslaagd is voor alle materie van het complementaire luchttransportexamen van Defensie (Bijlage C-Aanhangsel 1).
- (2) Een vliegervaring zoals bedoeld in het Reg (EU), bijlage 1, subdeel F, FCL.510.A punt b, kunnen aantonen.
- (3) Houder zijn van het geldig beperkt certificaat van radiotelefonist (Bijlage E van deze richtlijn).
- (4) De vaardigheidstest zoals bedoeld in het Reg (EU), bijlage 1, aanhangsel 9 doorstaan. De vorming en de vaardigheidstest kunnen plaatsvinden aan boord van een vliegtuig dat in het kader van de dienst gebruikt wordt door de Belgische militaire piloten van het type gecertificeerde meerpilootbediening en instrumentenvliegen.
- (5) Voldoen aan de vereisten inzake lichaams- en geestesgeschiktheid.

b. ATPL(H)

Om een ATPL(H) te verkrijgen moet de aanvrager:

- (1) Het attest bedoeld in Bijlage B voorleggen met de vermelding dat:
  - (a) Hij houder is van het hoger brevet van militair piloot.
  - (b) Hij ten minste 1500 vlieguren heeft uitgevoerd als bestuurder of medebestuurder van militaire luchtvaartuigen, waarvan ten minste 1000 vlieguren op helikopters.
  - (c) Houder is van een attest van slagen voor een opleidingscursus onderlinge samenwerking van de bemanning (MCC).
  - (d) Hij geslaagd is voor alle materie van het complementaire luchttransportexamen van Defensie (Bijlage C-Aanhangsel 1).
  - (e) Hij geslaagd is voor alle materie van de "Bridge Course" ATPL(H) (Bijlage D-Aanhangsel 1).
- (2) Een vliegervaring zoals bedoeld in het Reg (EU), bijlage 1, subdeel F, FCL.510.H punt b, kunnen aantonen.
- (3) Houder zijn van het geldig beperkt certificaat van radiotelefonist (Bijlage E van deze richtlijn).

---

⁸ Reg (EU), bijlage 1, subdeel F

- (4) De vaardigheidstest zoals bedoeld in het Reg (EU), bijlage 1, aanhangsel 9 doorstaan. De vorming en de vaardigheidstest kunnen plaatsvinden aan boord van een helikopter die in het kader van de dienst gebruikt wordt door de Belgische militaire piloten van het type gecertificeerde meerpilootbediening en instrumentenvliegen.
- (5) Voldoen aan de vereisten inzake lichaams- en geestesgeschiktheid.

8. BEVOEGDVERKLARING VOOR INSTRUMENTENVLIEGEN (IR) ⁹

a. IR(A)

Om een IR(A) te verkrijgen moet de aanvrager:

- (1) Het attest bedoeld in Bijlage A voorleggen met de vermelding dat:
  - (a) Hij houder is van het hoger brevet van militair piloot.
  - (b) Hij houder is van de bevoegdverklaring instrumentenvliegen op, naargelang het geval:
    - vliegtuigen behorende tot de klasse waarvoor de bestuurder is gekwalificeerd (punt h van de Bijlage A);
    - vliegtuigen behorende tot het type waarvoor de bestuurder is gekwalificeerd (punten i, j en k van de Bijlage A).
  - (c) Hij geslaagd is voor het examen over de materie luchtvaartreglementering en de procedures voor luchtverkeerscontrole en voor planning en opvolging van vluchten (punten 2.p.i. en 2.p.ii van Bijlage A).
- (2) Houder zijn van minstens een PPL(A) dat nachtvluchten toelaat of een CPL(A);
- (3) Een vliegervaring zoals bedoeld in het Reg (EU), bijlage 1, subdeel G, FCL.610., kunnen aantonen.
- (4) De vaardigheidstest zoals bedoeld in het Reg (EU), bijlage 1, aanhangsel 7 doorstaan. De vorming en de vaardigheidstest kunnen plaatsvinden aan boord van een vliegtuig dat in het kader van de dienst gebruikt wordt door de Belgische militaire piloten voor zover het vliegtuig beschikt over de gepaste uitrusting voor instrumentenvliegen.

b. IR(H)

Om een IR(H) te bekomen, moet de aanvrager:

- (1) Het attest bedoeld in Bijlage B overleggen met de vermelding dat:
  - (a) Hij houder is van het hoger brevet van militair piloot;
  - (b) Hij houder is van de bevoegdverklaring instrumentenvliegen op Sea-King of NH-90 (zie bijlage L);
  - (c) Hij geslaagd is voor het examen over de materie luchtvaartreglementering en de procedures voor luchtverkeerscontrole en voor planning en opvolging van vluchten (punten 2.n.i. en 2.n.ii van bijlage B);
- (2) Houder zijn van minstens een PPL(H) dat nachtvluchten toelaat of een CPL(H);
- (3) Een vliegervaring zoals bedoeld in het Reg (EU), Bijlage 1, Subdeel G, FCL.610, kunnen aantonen;
- (4) De vaardigheidstest zoals bedoeld in het Reg (EU), Bijlage 1, Aanhangsel 7, doorstaan. De vorming en het examen kunnen plaatsvinden aan boord van een helikopter die in het kader van de dienst gebruikt wordt door de Belgische militaire piloten voor zover de helikopter beschikt over de gepaste uitrusting voor instrumentenvliegen

⁹ Reg (EU), bijlage 1, subdeel G en aanhangsels 6 en 7

9. KLASSE- OF TYPEBEVOEGDVERKLARING ¹⁰

- a. Om een eerder in werkelijke dienst behaalde klasse- of typebevoegdverklaring opgenomen in de EASA Type Rating List Aircraft en de EASA Type Rating List Helikopter te bekomen, moet de aanvrager het attest bedoeld in Bijlage A voor vliegtuigen of Bijlage B voor helikopters voorleggen met de vermelding dat:
  - (1) Hij houder is van de bevoegdverklaring als bestuurder of medebestuurder van een door de bestuurders van Defensie gebruikte klasse of type vliegtuig, opgenomen in de EASA Type Rating List Aircraft en Helicopter met vermelding van de klasse of het type.
  - (2) De militaire luchtvaartuigen (Bijv. F-16, NH-90...) die niet voorkomen in de twee bovengenoemde documenten, kunnen ingeschreven worden op de "Annex to Part-FCL Licence for national ratings".
  - (3) Hij geslaagd is voor een opleidingscursus onderlinge samenwerking van de bemanning (MCC), indien hij een typebevoegdverklaring voor een meerpilootvliegtuig wenst te bekomen.
- b. De bevoegdverklaring voor een klasse of een type van luchtvaartuigen wordt op de vergunning ingeschreven indien de aanvrager voldoet aan de voorwaarden van het Reg (EU), bijlage 1, subdeel H tot het wedergeldigmaken of het hernieuwen van deze bevoegdverklaring(en).

---

¹⁰ Reg (EU), bijlage 1, subdeel H

10. BEVOEGDVERKLARING "FLIGHT INSTRUCTOR" - FI ¹¹**a. FI(A)**

Om een FI(A)-bevoegdverklaring te bekomen, moet de aanvrager:

- (1) Het attest bedoeld in Bijlage A overleggen met de vermelding dat:
  - (a) Hij houder is van het hoger brevet van militair piloot;
  - (b) Hij houder is van de bevoegdverklaring "Military Flight Instructor" (Bijlage M van deze richtlijn);
- (2) Beschikken over een geldige vergunning voor het besturen van vliegtuigen;
- (3) Een vliegervaring zoals bedoeld in het Reg (EU), Bijlage 1, Subdeel J, FCL.915.FI, kunnen aantonen;
- (4) De vaardigheidstest zoals bedoeld in het Reg (EU), Bijlage 1, Subdeel J, FCL.935 doorstaan. De vorming en het examen kunnen plaatsvinden aan boord van een vliegtuig dat in het kader van de dienst gebruikt wordt door de Belgische militaire piloten;

b. FI(H)

Om een FI(H)-bevoegdverklaring te bekomen, moet de aanvrager:

- (1) Het attest bedoeld in Bijlage B overleggen met de vermelding dat:
  - (a) Hij houder is van het hoger brevet van militair piloot;
  - (b) Hij houder is van de bevoegdverklaring "Military Flight Instructor" (Bijlage M van deze richtlijn);
- (2) Beschikken over een geldige vergunning voor het besturen van helikopters;
- (3) Een vliegervaring zoals bedoeld in het Reg (EU), Bijlage 1, Subdeel J, FCL.915.FI, kunnen aantonen;
- (4) De vaardigheidstest zoals bedoeld in het Reg (EU), Bijlage 1, Subdeel J, FCL.935 doorstaan. De vorming en het examen kunnen plaatsvinden aan boord van een helikopter die in het kader van de dienst gebruikt wordt door de Belgische militaire piloten;

---

¹¹ Reg (EU), bijlage 1, subdeel J

11. BEVOEGDVERKLARING "TYPE RATING INSTRUCTOR" - TRI ¹²

a. TRI(A)

Om een TRI(A)-bevoegdverklaring te bekomen, moet de aanvrager:

- (1) Het attest bedoeld in Bijlage A overleggen met de vermelding dat:
  - (a) Hij houder is van het hoger brevet van militair piloot;
  - (b) Hij houder is van de bevoegdverklaring "Military Type Rating Instructor" (Bijlage M van deze richtlijn);
- (2) Beschikken over een geldige vergunning voor het besturen van vliegtuigen;
- (3) Een vliegervaring zoals bedoeld in het Reg (EU), Bijlage 1, Subdeel J, FCL.915.TRI, kunnen aantonen;
- (4) De vaardigheidstest zoals bedoeld in het Reg (EU), Bijlage 1, Subdeel J, FCL.935 doorstaan. De vorming en het examen kunnen plaatsvinden aan boord van een vliegtuig dat in het kader van de dienst gebruikt wordt door de Belgische militaire piloten.

b. TRI(H)

Om een TRI(H)-bevoegdverklaring te bekomen, moet de aanvrager:

- (1) Het attest bedoeld in Bijlage B overleggen met de vermelding dat:
  - (a) Hij houder is van het hoger brevet van militair piloot;
  - (b) Hij houder is van de bevoegdverklaring "Military Type Rating Instructor" (Bijlage M van deze richtlijn);
- (2) Beschikken over een geldige vergunning voor het besturen van helikopters;
- (3) Een vliegervaring zoals bedoeld in het Reg (EU), Bijlage 1, Subdeel J, FCL.915.TRI, kunnen aantonen;
- (4) De vaardigheidstest zoals bedoeld in het Reg (EU), Bijlage 1, Subdeel J, FCL.935 doorstaan. De vorming en het examen kunnen plaatsvinden aan boord van een helikopter die in het kader van de dienst gebruikt wordt door de Belgische militaire piloten.

---

¹² Reg (EU), bijlage 1, subdeel J

BIJLAGE A : ATTEST (VERGUNNINGEN EN BEVOEGDVERKLARINGEN VAN VLIEGTUIGBESTUURDER)

Attest voor het bekomen van burgerlijke vergunningen en bevoegdverklaringen van vliegtuigbestuurder voor de piloten van Defensie

1. Identificatie van de aanvrager

NAAM (in drukletters) :			
Voornamen (voluit) :			
Stamnummer:		Geboortedatum:	
Geboorteplaats (postcode, plaats, land):			
In werkelijke dienst als lid van het varend personeel sinds (*):			
Heeft de werkelijke dienst als lid van het varend personeel verlaten op (*):			

2. Attest

De voornoemde aanvrager:

- a. Is geslaagd voor fase III van de militaire vliegopleiding (*);
- b. Is houder van het hoger brevet van militair piloot (*);
- c. Heeft ten minste 70 vliegreuren op vliegtuigen uitgevoerd als PIC (of PICUS) + Bijlage F ingevuld en ondertekend (*);
- d. Heeft een VFR navigatievlucht van minimum 150 km (80 NM) als PIC (of PICUS) uitgevoerd, gedurende welke 1 landing met volledige stilstand werd uitgevoerd op een ander luchtvaartterrein dan het luchtvaartterrein van vertrek + Bijlage G ingevuld en ondertekend (*);
- e. Heeft een VFR navigatievlucht van minimum 270 km (150 NM) als PIC (of PICUS) uitgevoerd, gedurende welke landingen met volledige stilstand werden uitgevoerd op twee andere luchtvaartterreinen dan het luchtvaartterrein van vertrek + Bijlage G ingevuld en ondertekend (*);
- f. Heeft een VFR navigatievlucht van minimum 540 km (300 NM) als PIC (of PICUS) uitgevoerd, gedurende welke landingen met volledige stilstand werden uitgevoerd op twee andere luchtvaartterreinen dan het luchtvaartterrein van vertrek + Bijlage G ingevuld en ondertekend (*);
- g. Heeft ten minste 1500 vliegreuren uitgevoerd als bestuurder of medebestuurder van militaire luchtvaartuigen en beschikt over de nodige vliegervaring voor het bekomen van een ATPL(A) + Bijlage H ingevuld en ondertekend (*);
- h. Is houder van de klassebevoegdverklaring voor:
  - i. Eenmotorige landvliegtuigen met zuigermotor SEP (Land) (*);
  - ii. Eenmotorige landvliegtuigen met turboprop SET (Land) (*);
  - iii. Meermotorige landvliegtuigen met zuigermotor MEP (Land) (*);
- i. Is houder van de typebevoegdverklaring als bestuurder op .....(**);
- j. Is houder van de typebevoegdverklaring als medebestuurder op .....(**);
- k. Is bevoegd verklaard voor het type militair luchtvaartuig: .....(**);
- l. Is houder van de bevoegdverklaring "instrumentenvliegen" op:
  - i. Vliegtuigen behorende tot de klasse bedoeld in punt h van deze bijlage + Bijlage F ingevuld en ondertekend (*);
  - ii. Vliegtuigen behorende tot de klasse bedoeld in punt i, j of k van deze bijlage + Bijlage F ingevuld en ondertekend (*);
- m. Is houder van de bevoegdverklaring, naargelang het geval:
  - i. Military Flight Instructor (*);
  - ii. Military Type Rating Instructor (*);

- m. Is geslaagd voor een opleidingscursus onderlinge samenwerking van de bemanning (MCC) (*);
- n. Is geslaagd voor ALLE materies van het complementaire luchttransportexamen van Defensie (*);
- o. Is geslaagd voor volgende materies van het complementaire luchttransportexamen van Defensie (*):
  - i. Luchtvaartreglementering en procedures voor de luchtverkeerscontrole (*);
  - ii. Planning en opvolging van vluchten (Flight Planning) (*);
- p. Is niet geschrapt uit het gebrevetteerde varend personeel van Defensie.

3. Datum en plaats van afgifte van het huidige attest

Goedkeuring CC Air

- (*) De onnodige vermeldingen schrappen
- (**) Te vervolledigen naargelang het geval

**BIJLAGE B : ATTEST (VERGUNNINGEN EN BEVOEGDVERKLARINGEN VAN
HELIKOPTERBESTUURDER**

**Attest voor het bekomen van burgerlijke vergunningen en bevoegdverklaringen van
helikopterbestuurder voor de piloten van Defensie**

1. Identificatie van de aanvrager

NAAM (in drukletters) :			
Voornamen (voluit) :			
Stamnummer:		Geboortedatum:	
Geboorteplaats (postcode, plaats, land) :			
In werkelijke dienst als lid van het varend personeel sinds (*):			
Heeft de werkelijke dienst als lid van het varend personeel verlaten op (*):			

2. Attest

Bovengenoemde aanvrager:

- a. Is geslaagd voor fase III "Rotary Wing" van de militaire vliegopleiding (*);
- b. Is houder van het hoger brevet van militair piloot (*);
- c. Heeft ten minste 50 vliegreuren op helikopters uitgevoerd als PIC (of PICUS) + Bijlage F ingevuld en ondertekend (*);
- d. Heeft een VFR navigatievlucht van minimum 150 km (80 NM) als PIC (of PICUS) uitgevoerd, gedurende welke 1 landing met volledige stilstand werd uitgevoerd op een ander luchtvaartterrein dan het luchtvaartterrein van vertrek + Bijlage G ingevuld en ondertekend (*);
- e. Heeft een VFR navigatievlucht van minimum 185 km (100 NM) als PIC (of PICUS) uitgevoerd, gedurende welke landingen met volledige stilstand werden uitgevoerd op twee andere luchtvaartterreinen dan het luchtvaartterrein van vertrek + Bijlage G ingevuld en ondertekend (*);
- f. Heeft ten minste 1500 vliegreuren uitgevoerd als bestuurder of medebestuurder van militaire luchtvaartuigen, waarvan ten minste 1000 vliegreuren op helikopters en beschikt over de nodige vliegervaring voor het bekomen van een ATPL(H) + Bijlage I ingevuld en ondertekend (*);
- g. Is houder van de typebevoegdverklaring als bestuurder op .....(**);
- h. Is houder van de typebevoegdverklaring als medebestuurder op .....(**);
- i. Is bevoegd verklaard voor het type militaire helikopter: .....(**);
- j. Is houder van de bevoegdverklaring "instrumentvliegen" op helikopter behorende tot het type bedoeld in punt g, h of i. van deze bijlage + Bijlagen F en L. ingevuld en ondertekend;
- k. Is houder van de bevoegdverklaring, naargelang het geval:
  - i. Military Flight Instructor (*);
  - ii. Military Type Rating Instructor (*);
- l. Is geslaagd voor een opleidingscursus onderlinge samenwerking van de bemanning (MCC) (*);
- m. Is geslaagd voor ALLE materies van het complementaire luchttransportexamen van Defensie (*);
- n. Is geslaagd voor volgende materies van het complementaire luchttransportexamen van Defensie (*):
  - i. Luchtvaartreglementering en procedures voor de luchtverkeerscontrole (*);
  - ii. Planning en opvolging van vluchten (Flight Planning) (*);
- o. Is geslaagd voor ALLE materie van de "Bridge Course" ATPL(H) (*);
- p. Is geslaagd voor volgende materies van de "Bridge Course" ATPL(H) (*):
  - i. Performance Helicopter (*);
  - ii. Operational Procedure (*);
- q. Is niet geschrapt uit het gebrevetteerde varend personeel van Defensie.

3. Datum en plaats van afgifte van het huidige attest

- (*) De onnodige vermeldingen schrappen
- (**) Te vervolledigen naargelang het geval

Goedkeuring CC Air

BIJLAGE C – AANHANGSEL 1 : ATPL(A)**Complementair luchttransportexamen van Defensie**

1. In de volgende gevallen beschouwt men een piloot als geslaagd voor alle materie van het complementaire luchttransportexamen van Defensie:
  - a. Met succes een theoretische vorming ATPL(A) gevolgd hebben in een ATO in de burgersector;
  - b. Met succes een theoretische vorming ATPL(A) gevolgd hebben bij Defensie;
    - (1) Voor de piloten in werkelijke dienst getreden voor augustus 2003:
      - (a) Piloten die met succes de BTCC (Basic Transport Conversion Course) E-learning of Present Learning gevolgd hebben:

Geslaagd zijn voor de examens over volgende materie van de Delta Course EASA ATPL(A) (Bijlage C-Aanhangsel 2):

        - i. 021 Aircraft General knowledge ;
        - ii. 022 Instrumentation ;
        - iii. 050 Meteorology ;
        - iv. 061 General Navigation ;
        - v. 062 Radio-Navigation.
      - (b) Piloten die met succes de cursus ATPL(A) in de Koninklijke Militaire School gevolgd hebben:

Geslaagd zijn voor alle examens van de Delta course ATPL(A) (Bijlage C-Aanhangsel 2):

        - i. 010 Air Law ;
        - ii. 021 Aircraft General Knowledge ;
        - iii. 022 Instrumentation ;
        - iv. 040 Human Performance ;
        - v. 050 Meteorology ;
        - vi. 061 General Navigation ;
        - vii. 062 Radio-Navigation ;
        - viii. 081 Principles of Flight.
    - (2) Voor de piloten in werkelijke dienst getreden tussen augustus 2003 en juli 2015:

Deze piloten hebben alle materie van de cursus ATPL(A) gevolgd, waarvan een deel in de Koninklijke Militaire School en een deel tijdens de fase II gegeven werd:
Geslaagd zijn voor alle examens van de Delta course ATPL(A) (Bijlage C-Aanhangsel 2):

      - i. 010 Air Law ;
      - ii. 021 Aircraft General Knowledge ;
      - iii. 022 Instrumentation ;
      - iv. 040 Human Performance ;
      - v. 050 Meteorology ;
      - vi. 061 General Navigation ;
      - vii. 062 Radio-Navigation ;
      - viii. 081 Principles of Flight.
    - (3) Voor de piloten in werkelijke dienst getreden vanaf augustus 2015:

Geslaagd zijn voor alle examens van de cursussen ATPL(A) gegeven in de Koninklijke Militaire School en tijdens de fase II.
2. Een piloot die geslaagd is voor alle materie van het complementaire luchttransportexamen van Defensie voldoet aan de vereiste criteria van de theoretische vorming voor het aanvragen van: een LAPL(A), een PPL(A), een CPL(A), een IR(A), een FI(A) of een ATPL(A)

BIJLAGE C – AANHANGSEL 2 : DELTA COURSE EASA ATPL(A)010 AIR LAW

010 01 02 04 Bilateral Agreements
010 01 02 07 The Convention of Rome
010 01 03 01 The World Trade Organisation
010 06 04 07 Use of FMS/RNAV equipment
010 07 02 06 Speed Control
010 07 02 10 Reporting of Operational and Meteorological Information
010 07 02 15 Air Traffic Advisory Service
010 07 02 17 Miscellaneous procedures
010 10 FACILITATION
010 12 SECURITY

021 AIRCRAFT GENERAL KNOWLEDGE

021 09 01 05 Magnetic Field
021 09 02 01 Batteries
021 09 03 02 Static Discharger
021 09 04 01 DC Generation
021 09 06 03 AC Distribution
021 10 01 01 Types of internal combustion engine
021 10 02 02 Alternate Fuel
021 11 02 01 Design, operation, types of turbine engines
021 11 04 04 Turbine: types, design, operation, components, materials, stresses, creep
021 11 05 00 Additional components and systems
021 11 06 01 Thrust, performance aspects, engine handling and limitations.

022 INSTRUMENTATION

022 01 01 Characteristics and general definitions, ergonomics.
022 01 06 Position measurement
022 06 00 Automatic Flight Control Systems
022 08 01 Trims
022 09 02 Automatic thrust control
022 10 00 Communication Systems
022 12 05 Take-Off Warning
022 13 05 Head Up display
022 14 04 Maintenance and monitoring systems
022 15 02 Digital circuits
022 15 04 Software

040 HUMAN PERFORMANCE

040 02 01 02 Respiratory and circulatory systems
040 02 01 03 High altitude environment
040 02 02 01 Central, peripheral and autonomic nervous systems
040 02 02 02 Vision
040 02 02 03 Hearing
040 02 03 02 Body rhythm and sleep
040 02 03 04 Intoxication
040 02 03 05 Incapacitation in flight

050 METEOROLOGY

- 050 01 06 02 Altimeter settings
- 050 01 06 03 Calculations
- 050 01 06 04 Effect of accelerated airflow due to topography
- 050 02 06 TURBULENCE
- 050 06 02 09 Changes of meteorological elements at a frontal wave
- 050 08 02 02 seasonal variations of weather and wind, typical synoptic situations

061 GENERAL NAVIGATION

- 061 02 02 02 The resulting magnetic field
- 061 03 03 04 Measuring tracks and distances
- 061 04 01 06 ETA
- 061 04 02 04 Fuel consumption
- 061 04 04 01 Confirmation of flight process
- 061 05 02 Navigation in climb and descent
- 061 05 03 01 Groundspeed revision
- 061 05 03 03 Revision of wind speed and direction
- 061 05 03 04 ETA revisions
- 061 05 04 00 Flight Log

062 RADIO-NAVIGATION

- 062 01 01 04 Pulse characteristics
- 062 01 02 03 Types of antenna
- 062 05 Area Navigation Systems, RNAV/FMS
- 062 06 Global Navigation Satellite systems

081 PRINCIPLES OF FLIGHT

- 081 05 03 01 Pedal/Rudder ratio change
- 081 05 03 02 Moments due to engine thrust
- 081 05 04 03 Spoilers
- 081 05 05 01 Limitations of asymmetric power
- 081 05 07 01 Reasons to balance
- 081 06 01 05 MMO
- 081 06 02 02 Factors affecting the maneuvering load diagram
- 081 07 02 02 Feathering
- 081 07 03 01 Aspect ratio of blade
- 081 07 03 02 Diameter of propeller
- 081 07 03 03 Number of blades
- 081 07 04 02 Gyroscopic precession
- 081 07 04 03 Asymmetric slipstream effect
- 081 07 04 04 Asymmetric blade effect
- 081 08 02 Asymmetric thrust
- 081 08 03 Emergency descent

BIJLAGE D – AANHANGSEL 1 : ATPL(H)**« Bridge course » ATPL(H) / Reg (UE), Annexe 1, Appendice 1, 3.2**

1. Vereiste voorkennis om de « Bridge Course » ATPL(H) te volgen: geslaagd zijn voor alle materie van het complementaire luchttransportexamen van Defensie (bedoeld in Bijlage C-Aanhangsel 1).
2. De « Bridge Course » ATPL(H) omvat volgende materie (Bijlage D-Aanhangsel 2):
  - a. 021 Aircraft General Knowledge (H) ;
  - b. 022 Instrumentation (H) ;
  - c. 034 Performance (H) ;
  - d. 070 Operational Procedures (H) ;
  - e. 082 Principles of Flight (H).
3. In de volgende gevallen beschouwt men een piloot als geslaagd voor alle materie van de «Bridge Course » ATPL(H):
  - a. Met succes een theoretische vorming ATPL(H) gevolgd hebben in een ATO in de burgersector;
  - b. Met succes een theoretische vorming ATPL(H) gevolgd hebben in de Koninklijke Militaire School:
    - (1) Voor de piloten die voor september 2015 de cursus ATPL(H) in de Koninklijke Militaire School gevolgd hebben:
      - (a) Geslaagd zijn voor de cursus ATPL(H) ;
      - (b) Geslaagd zijn voor alle examens van de Delta Course EASA ATPL(H) (Bijlage D-Aanhangsel 2):
        - i. 021 Aircraft General Knowledge ;
        - ii. 022 Instrumentation ;
        - iii. 034 Performance (H) ;
        - iv. 071 Operational Procedures ;
        - v. 082 Principles of Flight ;
    - (2) Voor de piloten die vanaf september 2015 de cursus ATPL(H) in de Koninklijke Militaire School gevolgd hebben:
      - (a) Geslaagd zijn voor alle examens van de cursus ATPL(H) die in de Koninklijke Militaire School gegeven wordt;

BIJLAGE D – AANHANGSEL 2 : DELTA COURSE EASA ATPL(H)**021 AIRCRAFT GENERAL KNOWLEDGE**

021 05 05 00 Controlable twist rotor blade

021 06 02 01 Air conditioning systems

021 11 04 07 Heli Air intake

021 11 05 02 Heli Additional Components and systems

021 11 06 02 Torque, performance aspects, engine handling and limitations.

021 13 02 00 Helicopter oxygen systems

021 14 00 HELICOPTER: MISCELLANEOUS SYSTEMS

022 INSTRUMENTATION

022 07 05 Fly-by-wire – Enhance control laws

022 13 06 00 Engine First Limit Indicator

022 13 07 00 Night Vision Goggles

034 PERFORMANCE-HELICOPTER

034 01 02 General Performance Theory

071 OPERATIONAL PROCEDURES

071 02 04 04 Noise abatement – Influence by the pilot

071 02 14 ROTOR DOWNWASH

071 02 15 Operation influence by meteorological conditions

071 03 EMERGENCY PROCEDURES

082 PRINCIPLES OF FLIGHT

082 06 04 Vibrations

082 08 01 Flight Limits

082 08 02 Special Conditions

BIJLAGE E : BEPERKT CERTIFICAAT VAN RADIOTELEFONIST

(UITGEREIKT DOOR DE MINISTER TOT WIENS BEVOEGDHEID DE TELEGRAFIE EN TELEFONIE BEHOREN OF DOOR DIENS GEMACHTIGDE)

1. Elke piloot die geslaagd is voor de fase IIA (op Marchetti) van de militaire vliegopleiding heeft de mogelijkheid het beperkt certificaat van radiotelefonist te bekomen (akkoord met het DGLV en het BIPT).
2. De aanvraagprocedure en de benodigde aanvraagformulieren zijn terug te vinden op het sharepoint van het CC Air (zie onderstaand adres).

<http://units.mil.intra/sites/CCAir/DeptFmnPN/Pages/templatesCCAir.aspx>

BIJLAGE F : GEVLOGEN UREN ALS PIC (OF PICUS)**ATTEST VAN DE ALS PIC (OF PICUS) GEVLOGEN UREN VOOR HET VERKRIJGEN VAN EEN CPL(A) / CPL(H) / IR(A) (1)**1. Identificatie van de aanvrager

NAAM (in drukletters) :			
Voornamen (voluit) :			
Stamnummer:		Geboortedatum :	
Geboorteplaats (postcode, plaats, land) :			

2. Als PIC (of PICUS) uitgevoerde vlieguren

Bovengenoemde aanvrager heeft uitgevoerd:

- a. 70 vlieguren als PIC (of PICUS) voor het verkrijgen van een CPL(A) – [Aanhangsel 3/D/8 \(*\)](#)
- b. 50 vlieguren als PIC (of PICUS) voor het verkrijgen van een IR(A) – [FCL.610 \(*\)](#)
- c. 50 vlieguren als PIC (of PICUS) voor het verkrijgen van een CPL(H) – [Aanhangsel 3/J/8 \(*\)](#)

3. Ik garandeer dat bovenstaande gegevens correct en authentiek zijn.

Datum:

Handtekening (Graad + naam van de korpscommandant van de eenheid waar de aanvrager zijn vliegprestaties uitvoert):

(*) De onnodige vermeldingen schrappen

BIJLAGE G : NAVIGATIEVLUCHT ALS PIC (OF PICUS)

ATTEST VAN NAVIGATIEVLUCHT ALS PIC (OF PICUS) VOOR HET VERKRIJGEN VAN EEN LAPL(A) / PPL(A) / CPL(A) / LAPL(H) / PPL(H) / CPL(H) (1)

1. Identificatie van de aanvrager

NAAM (in drukletters) :			
Voornamen (voluit) :			
Stamnummer:		Geboortedatum :	
Geboorteplaats (postcode, plaats, land) :			

2. Als PIC (of PICUS) uitgevoerde navigatievlucht

Bovengenoemde aanvrager heeft uitgevoerd:

- a. Een VFR navigatievlucht van minimum 150 km (80 NM) als PIC (of PICUS), gedurende welke 1 landing met volledige stilstand moet worden uitgevoerd op een ander luchtvaartterrein dan het luchtvaartterrein van vertrek voor het verkrijgen van een LAPL(A) – FCL.110.A /LAPL(H) – FCL.110.H (*)
- b. Een VFR navigatievlucht van minimum 270 km (150 NM) als PIC (of PICUS), gedurende welke landingen met volledige stilstand moeten worden uitgevoerd op twee andere luchtvaartterreinen dan het luchtvaartterrein van vertrek voor het verkrijgen van een PPL(A) – FCL.210.A (*)
- c. Een VFR navigatievlucht van minimum 185 km (100 NM) als PIC (of PICUS), gedurende welke landingen met volledige stilstand moeten worden uitgevoerd op twee andere luchtvaartterreinen dan het luchtvaartterrein van vertrek voor het verkrijgen van een PPL(H) – FCL.210.H / CPL(H) – Aanhangsel 3/J/8 (*)
- d. Een VFR navigatievlucht van minimum 540 km (300 NM) als PIC (of PICUS), gedurende welke landingen met volledige stilstand moeten worden uitgevoerd op twee andere luchtvaartterreinen dan het luchtvaartterrein van vertrek voor het verkrijgen van een CPL(A) – Aanhangsel 3/D/8 (*)

3. Ik garandeer dat bovenstaande gegevens correct en authentiek zijn.

Datum:

Handtekening (Graad + naam van de korpscommandant van de eenheid waar de aanvrager zijn vliegprestaties uitvoert):

(*) De onnodige vermeldingen schrappen

BIJLAGE H : Vliegervaring - ATPL(A)**ATTEST VAN DE VEREISTE Vliegervaring VOOR HET VERKRIJGEN VAN EEN
ATPL(A) - FCL.510.A**1. Identificatie van de aanvrager

NAAM (in drukletters) :			
Voornamen (voluit) :			
Stamnummer:		Geboortedatum :	
Geboorteplaats (postcode, plaats, land) :			

2. Vliegervaring van de aanvrager

Bovengenoemde aanvrager heeft ten minste 1500 vlieguren uitgevoerd als bestuurder of medebestuurder van militaire luchtvaartuigen, waarvan:

- a. 500 vlieguren als meerpilootbediening in vleugelvliegtuigen;
- b. i. 250 vlieguren als PIC ; of
ii 250 vlieguren, met inbegrip van ten minste 70 uur als PIC en de resterende vliegtijd als PICUS;
- c. 200 uur overlandvliegtijd waarvan ten minste 100 uur als PIC of PICUS;
- d. 75 uur instrumententijd waarvan maximaal 30 uur simulatortijd;
- e. 100 uur nachtvluchten als PIC of tweede bestuurder.

Van de 1 500 uur vliegtijd mag een maximum van 100 uur zijn volbracht in een FFS en FNPT.
Van die 100 uur mag ten hoogste 25 uur zijn gedaan in een FNPT.

3. Ik garandeer dat bovenstaande gegevens correct en authentiek zijn.

Datum:

Handtekening (Graad + naam van de korpscommandant van de eenheid waar de aanvrager zijn vliegprestaties uitvoert):

BIJLAGE I : Vliegervaring - ATPL(H)**ATTEST VAN DE VEREISTE Vliegervaring VOOR HET VERKRIJGEN VAN EEN
ATPL(H) - FCL.510.H****1. Identificatie van de aanvrager**

NAAM (in drukletters) :			
Voornamen (voluit) :			
Stamnummer:		Geboortedatum :	
Geboorteplaats (postcode, plaats, land) :			

2. Vliegervaring van de aanvrager

Bovengenoemde aanvrager heeft ten minste 1500 vlieguren uitgevoerd als bestuurder of medebestuurder van militaire luchtvaartuigen, waarvan ten minste 1000 vlieguren op helikopters:

- a. 350 vlieguren in meerpiloot-gecertificeerde helikopters;
- b.
  - i. 250 vlieguren als PIC; of
  - ii. 100 vlieguren als PIC en 150 uren als PICUS; of nog
  - iii. 250 vlieguren als PICUS in meerpiloot-gecertificeerde helikopters. In dit geval worden de bevoegdheden van de ATPL(H) beperkt tot meerpilootbediening, tot er 100 uur als PIC zijn gevlogen;
- c. 200 uur overlandvliegtijd waarvan ten minste 100 uur als PIC of PICUS;
- d. 30 uur instrumententijd waarvan maximaal 10 uur simulatortijd;
- e. 100 nachtvluchten als PIC of tweede bestuurder.

Van de 1000 vlieguren op helikopters mag 100 uur gedaan zijn in een FSTD en een FNPT. Van deze 100 uur mag niet meer dan 25 uur in een FNPT uitgevoerd zijn.

- f. Ik garandeer dat bovenstaande gegevens correct en authentiek zijn.

Datum:

Handtekening (Graad + naam van de korpscommandant van de eenheid waar de aanvrager zijn vliegprestaties uitvoert):

BIJLAGE J : LINKS NAAR DE REFERENTIEDOCUMENTEN

1. Reglement (EU) nr. 1178/2011 van de commissie van 03 november 2011 :

EN : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:311:0001:0193:EN:PDF>

FR : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:311:0001:0193:FR:PDF>

NL : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:311:0001:0193:NL:PDF>

2. Acceptable Means of Compliance and Guidance Material to Part-FCL (AMC and GM to Part-FCL):

<https://easa.europa.eu/system/files/dfu/AMC%20and%20GM%20to%20Part-FCL.pdf>

3. EASA Type Rating & License Endorsement List Flight Crew :

<https://easa.europa.eu/document-library/product-certification/typeratings-and-licence-endorsement-lists>

BIJLAGE K : AANVRAAGPROCEDURE

1. Voor alle vergunningsaanvragen moet de aanvrager het attest in bijlage A voor vliegtuigen of in bijlage B voor helikopters voorleggen, met vermelding van de voorwaarden waaraan hij beantwoordt om een Part-FCL vergunning van vliegtuigbestuurder/helikopterbestuurder en de bijhorende bevoegdverklaringen te behalen.
2. Comd CC Air is gemachtigd het attest te ondertekenen.
3. De aanvraag van het attest moet per Mod B door de militair in werkelijke dienst, die lid is van het gebrevetteerd varend personeel, ingediend worden. Het Mod B is gericht aan CC Air/Dept Vmg VP (via HRB-VR/Air), dat belast is met de verificatie van de gegrondheid van de elementen van het attest. De attesten van de door de piloot behaalde kwalificaties dienen als bijlage bij het Mod B gevoegd te worden.
4. Voor de militair die sinds minder dan 3 jaren de werkelijke dienst als lid van het gebrevetteerd varend personeel heeft verlaten, moet de aanvraag voor het attest ingediend worden via de gewone post, geadresseerd aan de Defensiestaf, Algemene Directie Human Resources, HRB-VR/Air/AS. CC Air, Dept Vmg VP is belast met de verificatie van de gegrondheid van de elementen van het attest.
5. Het attest, ondertekend door Comd CC Air, wordt aan de aanvrager overgemaakt.
6. Blanco Mod B is terug te vinden op de sharepoint van het CC Air (zie onderstaand adres).

<http://units.mil.intra/sites/CCAir/DeptFmnPN/Pages/templatesCCAir.aspx>

BIJLAGE L: INSTRUMENT RATING "HELIKOPTER"

1. Identificatie van de aanvrager

NAAM (in drukletters) :			
Voornamen (voluit) :			
Stamnummer :		Geboortedatum :	
Geboorteplaats (postcode, plaats, land) :			

2. Bevoegdverklaring van de aanvrager

Bovengenoemde aanvrager beschikt over een bevoegdverklaring van:

- a. First Officer met 5 jaar ervaring op Sea king (*) ;
- b. PICUS met 3 jaar ervaring op Sea King (*) ;
- c. CAPT op Sea King (*) ;
- d. CAPT SAR op Sea King (*) ;
- e. First Officer met 3 jaar ervaring op NH-90 NFH (*) ;
- f. PICUS op NH-90 NFH (*) ;
- g. CAPT op NH-90 NFH (*) ;
- h. First Officer met 3 jaar ervaring op NH-90 MTH (*) ;
- i. PICUS op NH-90 MTH (*) ;
- j. CAPT op NH-90 MTH (*) .

3. Ik garandeer dat bovenstaande gegevens correct en authentiek zijn.

Datum :

Handtekening (Graad + naam van de korpscommandant van de eenheid waar de aanvrager zijn vliegprestaties uitvoert) :

(*)De onnodige vermeldingen schrappen

BIJLAGE M- AANHANGSEL 1: AANVRAAGPROCEDURE VOOR HET BREVET VAN MILITAIR INSTRUCTEUR

1. Elke piloot die een IP-bevoegdverklaring op één van de volgende luchtvaartuigen heeft verkregen kan het brevet "Military Flight Instructor" bekomen:
  - (1) Marchetti SF-260 ;
  - (2) Alpha-Jet ;
  - (3) EMB-121 Xingu ;
  - (4) EC-120 Colibri ;
  - (5) Agusta A109.

2. Elke piloot die een IP-bevoegdverklaring op één van de volgende luchtvaartuigen heeft verkregen kan het brevet "Military Type Rating Instructor" bekomen :
  - (1) C-130;
  - (2) Embraer ERJ-135/145;
  - (3) Dassault Falcon 20;
  - (4) Dassault Falcon 900;
  - (5) Boeing 707 (E-3);
  - (6) F16;
  - (7) NH-90 ;
  - (8) Sea King.

3. De aanvraag voor het brevet van militair instructeur gebeurt via het formulier opgenomen in Bijlage M – Aanhangsel 2. De aanvrager moet:
  - a. Het type van aangevraagd brevet specificeren alsook het type van luchtvaartuig waarop hij de IP-bevoegdverklaring heeft verkregen.
  - b. Aantonen dat hij een vorming van 25 uren "Teaching and Learning" heeft gevolgd waarvan de inhoud overeenstemt met wat in AMC1 FCL.930FI is opgenomen:
    - (1) Hetzij door het "IP-seminarie" of de cursus "Teaching and Learning" georganiseerd door CC Air te volgen. In dit geval vermeldt de aanvrager de datum waarop hij het seminarie of de cursus "Teaching and Learning" gevolgd heeft;
    - (2) Hetzij door een vorming te volgen in een andere (militaire of burger) organisatie die erkend is om dit type van vorming te geven en bewijs van deze vorming te leveren (certificaat, diploma,...).

4. Het aanvraagformulier voor het brevet van militair instructeur opgenomen in Bijlage M – Aanhangsel 2 moet door de aanvrager ingediend worden via een Model B gericht aan CC Air, departement vorming van het vliegend personeel.

BIJLAGE M – AANHANGSEL 2: AANVRAAG VOOR BREVET VAN MILITAIR INSTRUCTEUR1. Identificatie van de aanvrager

NAAM (in drukletters) :			
Voornamen (voluit) :			
Stamnummer :		Geboortedatum :	
Geboorteplaats (postcode, plaats, land) :			

2. Ik ondergetekende vraag het volgende brevet aan (kruis het passende vakje aan):

- Military Flight Instructor
- Military Type Rating Instructor

3. Ik garandeer :

- a. Dat ik de IP-bevoegdverklaring op het volgende type van luchtvaartuig heb (kruis het passende vakje aan - een bewijs van deze bevoegdverklaring is bij de brevetaanvraag gevoegd) :
- Marchetti SF260
- Alpha-Jet
- EMB-121 Xingu
- EC-120 Colibri
- Agusta A109
- C-130
- Embraer ERJ-135/145
- Dassault Falcon 20
- Dassault Falcon 900
- Boeing 707 (E-3)
- F16
- Sea-King
- NH-90
- b. Dat ik een vorming van 25 lessen "Teaching and Learning" gevolgd heb, in overeenstemming met AMC1 FCL.930FI (kruis het passende vakje aan) :
- Ik heb het "IP-seminarie" of de cursus "Teaching and Learning" georganiseerd door CC Air gevolgd op .....
- Ik heb deze vorming in de volgende organisatie ..... gevolgd , een bewijs van deze vorming is bij de brevetaanvraag gevoegd.

Datum :

Handtekening :

BIJLAGE N : AANVRAAG VOOR EEN VERGUNNING AAN HET DGLV

Om een burger vergunning te verkrijgen, moet de aanvragende piloot de volgende documenten overmaken aan het DGLV :

1. Bijlage A (voor de vliegtuigen) of Bijlage B (voor de helikopters) van dit document. Deze bijlage wordt ondertekend door de Comd CC Air.
2. Alle bijkomende bijlagen (F, G, H of I) in functie van het type van vergunning of bevoegdverklaring die wordt gevraagd. Deze bijlagen worden ondertekend door de Korpscommandant van de eenheid waar de aanvrager zijn vliegprestaties heeft uitgevoerd.
3. Attest van slagen in de test Engels (minimum ICAO level 4), behaald in een erkend testcentrum. Alle informatie betreffende deze test is te vinden op de volgende link : http://mobilit.belgium.be/nl/luchtvaart/vergunningen/language_proficiency
4. Geneeskundig attest klasse I of klasse II (volgens het type van vergunning of kwalificatie). Dit attest kan verkregen worden tijdens het jaarlijks medisch onderzoek in het CMA.
Alle informatie betreffende het medisch attest is te vinden op de volgende link : http://mobilit.belgium.be/nl/luchtvaart/vergunningen/geneeskundig_attest
5. Het beperkt certificaat van radiotelefonist
6. Voor de bevoegdverklaring FI : het attest "Military Flight Instructor".
7. Voor de bevoegdverklaring TRI : het attest "Military Type Rating Instructor".
8. Het "skill test report form", ingevuld en ondertekend door de examinerator.
9. Een kopie van de identiteitskaart.